

ATOM ÇAĐI VE SOĞUK SAVAŞ NEDİR?

“Atom ağı” ifadesini ilk kez, 1945’te atom bombası patlamasını izleyen ABD’li gazeteci W. Laurence (New York Times) kullandı. Soğuk Savaş terimi ise ilk kez, İngiliz gazeteci G. Orwell’in Tribune gazetesindeki yazısında yer aldı (1945).

Atom ađı

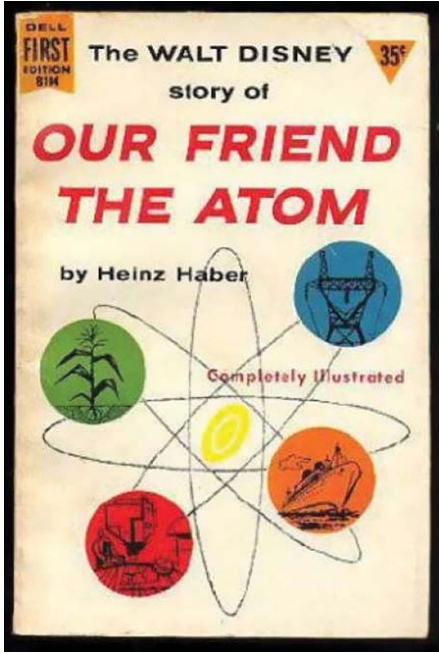
İlk atom bombası 1945 yılında Japonya’ya atıldıktan sonra, nükleer enerjinin gücü tüm dünyayı ھاşkına çevirdi. İkinci Dünya Savaşı’nı sona erdiren atom enerjisi, bir efsaneye dönüőtü. Ellili yıllarda abartılı hikayeler yayıldı. Halk, atom enerjisinin tüm sorunları çözeceğine inanmaya başladı. Nükleer reaktörler sayesinde kömür ve petrole ihtiyaç kalmayacağı söyleniyordu. ABD Atom Enerjisi Komisyonu Başkanı L. Strauss, 1954’te “nükleer enerji o kadar ucuz olacak ki evlerde elektrik saati gerekmeyecek” demişti. Nükleer tıp sayesinde, hastalıkların çoğununun tedavi edileceği sanılıyordu. Radyasyon verilen gıdaların yıllarca bozulmayacağı söyleniyordu. Atom enerjisi geleceğin garantisi, insanların umudu olmuőtu. İnsanlık tarihinde “bronz ağı” veya “sanayi devrimi” ne ise, atom ağı da öyle algılandı. Gemi, roket, uçak ve otomobilleri nükleer enerjiyle alıőtırma çabaları yođunlaőtı. Sinema filmleri, çizgi romanlar ve ürün reklamları atom ağı ile ilişkili hale geldi.

Atom ağı Modası

ABD, 1946’da Bikini Adası’nda bir atom bombası denemesi yapmıőtı. Aynı yıl ilk kez Paris’te üretilen iki parçalı mayolara “bikini” adı verildi. İlk nükleer denizaltı Nautilus, 1955’te ABD’de denize indirildi. ABD’de dikiş iğnesi bile “atomik” iğne olarak pazarlandı. İsmaili Tarikatı’nın lideri IV. Ađa Han, 1957 yılında “Atom ağının İmamı” adı ile başa geçti. Walt Disney őirketi, 1957’de “Arkadaşımız Atom” adlı bir çizgi film yaptı. Çizgi film, atom enerjisinin mucizevi faydalarını anlatıyordu. Bu film, ABD’de tüm ilkokul salonlarında ve liselerin fen derslerinde gösterildi. O dönemde gençler, nükleer enerjiye sevgi duyan bir nesil olarak yetiőti. Ford őirketi 1958’de “Nucleon” adlı, atom enerjisi kullanan otomobil projesini açıkladı. Brüksel’de 1958’de açılan Dünya Fuarı sırasında “Atomium” adı verilen anıt, bugünkü yerine dikildi. Ülkemizde de televizyonda gösterilen “Jetgiller” adlı çizgi film dizisi, 1962’de yayınlanmaya başladı. Dizi, 2062 yılında çok geliőmiő olan atom çağını ve o dönemdeki bir ailenin yaşamını anlatıyordu.

1950'li yıllarda ABD'de bir dikiş
iğnesi ambalajı

Walt Disney'in "Arkadaşımız
Atom" adlı filminin afişi (1957)

Soğuk Savaş

Soğuk savaş 1945-1991 yılları arasında ABD ve Sovyetler Birliği (Rusya) arasında süren bir yarıştır. İki ülkenin mücadelesi, casusluk ve propaganda savaşı ile nükleer silah ve uzay yarışı şeklinde sürdü. İkinci Dünya Savaşı'nın galiplerinden olan ABD, atom bombasına sahip tek ülke idi. Londra'da 1946'da

toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda, Birleşmiş Milletler Atom Enerji Komisyonu kuruldu. Amaç nükleer silahları sınırlamak ve nükleer enerji çalışmalarını denetlemektir. ABD'nin tek nükleer güç olarak kalmasını istemeyen Rusya, hazırlanan planları imzalamadı. Rusya, doğu ve orta Avrupa ülkelerinin çoğunu "doğu bloku" halinde kontrol altında tutuyordu. Rus tehdidine karşı, İngiltere ve ABD'nin girişimiyle, 1949'da NATO ittifakı kuruldu. Dört ay sonra Rusya ilk nükleer patlamayı gerçekleştirerek, NATO'ya cevap verdi. ABD'de atom bombası yapımını gerçekleştirenlerden E. Fermi ve R. Oppenheimer, hidrojen bombası ve benzeri silahlara karşı çıktı. Ancak soğuk savaş hızlanmıştı. Hidrojen bombasının mucidi Macar fizikçi E. Teller, ABD'de ilk hidrojen bombasını 1952'de patlattı. Yarışa geç katılan İngiltere, ilk atom bombasını 1952'de test etti. Ruslar ise 1953'te ilk hidrojen bombalarının denemesini gerçekleştirdi. İngiltere'nin ilk hidrojen bombası 1957'de test edildi. Fransa 1960'ta ilk nükleer patlamasını gerçekleştirdi. Çin'in ilk atom bombası denemesi, 1964'te ve ilk hidrojen bombası denemesi ise 1967'de yapıldı.

Küba ve Türkiye'deki Nükleer Silah Krizi

Rusya üzerinde uçan ABD'nin U-2 casus uçağı 1960 yılında Sovyetler tarafından düşürülünce, iki ülke arasındaki gerginlik çok arttı. ABD'nin U-2 casus uçakları, 1962'de Küba'da bulunan nükleer başlıklı füzeleri tespit etti. ABD Başkanı J. Kennedy, Küba'yı savaş gemileriyle abluka altına aldı. Sovyet lideri Khrushchev, Kennedy'ye yazdığı mektupta, Türkiye ve İtalya'daki ABD'ye ait nükleer füzelerin sökülmesini istedi. Mektupta "Türkiye'deki füzeleri kaldırırsanız, Sovyetler Birliği de Türkiye'ye saldırmayacağına veya işgal etmeyeceğine söz verir" demişti. Khrushchev ayrıca "Rusya, Küba'daki füzeleri söküncel ABD de Küba'yı işgal etmeyeceğine söz vermelidir" dedi. İki ülke anlaştı ve nükleer bir savaşın eşiğinden dönüldü. Önce Rusya, Küba'daki füzeleri geri çekti. Sonra da ABD, Türkiye ve İtalya'daki füzelerini söktü.

**Kennedy ve Khrushchev
1962 krizinden sonra**

Nükleer Silahları Sınırlama ve Azaltma Antlaşmaları

Kennedy, 1963'te nükleer patlama denemelerini sınırlayan antlaşmayı imzaladı. ABD Başkanı R. Nixon ile Sovyet lideri Brezhnev, 1972'de Moskova'da stratejik silahları sınırlayan SALT-I antlaşmasını imzaladı. SALT-II Antlaşması da 1979'da imzalandı. M. Gorbachev 1985'te Sovyet lideri oldu ve ABD ile ilişkiler daha da yumuşadı. Gorbachev ve ABD Başkanı R. Reagan 1987'de, nükleer silahları elimine etme kararı aldı. Sovyetler Birliği'nin 1991'de dağılması ile soğuk savaş da sona erdi.

Sovyet Lideri Gorbachev ve ABD Başkanı

Reagan 1987'de antlaşma imzalıyor

Rusya ve ABD'nin nükleer silah yarışını, tüm dünyayı bir çıkmaza sokmuştu. Umarız bir daha ülkeler arasında benzeri bir yarış olmaz. Yarışlar, insanlığın barış ve refahı için olmalı.

Haftaya: Nükleer Santraller

Prof. Dr. Ural Akbulut
ODTÜ Kimya Bölümü

